

Sylwia Łazarewicz

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0003-1950-9993

sylwia.lazarewicz@uwm.edu.pl

Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych przez podmioty spoza katalogu określonego w Kodeksie spółek handlowych

Źródła legitymacji czynnej do zaskarżania uchwał wspólników spółek kapitałowych

Przepisy Kodeksu spółek handlowych (dalej: k.s.h.) jako uprawnionych do zaskarżania uchwał wspólników spółek kapitałowych wymieniają wyłącznie organy spółki, poszczególnych członków tych gremiów oraz samych wspólników. Jak się zatem wydaje, zamiarem ustawodawcy było stworzenie ograniczonego podmiotowo mechanizmu pozwalającego na podważanie uchwał sprzecznych z prawem, postanowieniami umowy spółki bądź zasadami słuszności. Na przestrzeni ostatnich lat, za sprawą wykładni istniejących przepisów, katalog uprawnionych uległ jednak znacznemu poszerzeniu. Do wykreowania legitymacji innych podmiotów doszło w orzecznictwie Sądu Najwyższego na podstawie przepisów spoza kodeksu spółek handlowych. Analiza zasadności przyznania takim podmiotom rzeczony legitymacji wymaga odwołania się do *ratio legis* regulacji dotyczącej zaskarżania uchwał, w tym przewidzianego w art. 252 § 1 zd. 2 i art. 425 § 1 zd. 2 k.s.h., zakazu stosowania art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego (dalej: k.p.c.). Dla ustalenia listy uprawnionych do zaskarżania uchwał wspólników niezbędne jest nie tylko zidentyfikowanie podmiotów, których legitymacja wynika wprost z przepisów szczególnych, ale i rozważenie w interesie jakich podmiotów leży zachowanie wartości praw udziałowych (akcyjnych). Jeśli bowiem ustawodawca przewiduje regulacje umożliwiające taką ochronę, to być może zasadnym byłoby wywiedzenie z nich również legitymacji do eliminowania godzących w owe prawa uchwał wspólników.

Wyłączenie dopuszczalności zaskarżania uchwał wspólników przez osoby spoza grona legitymowanych (zakaz stosowania art. 189 k.p.c.)

Rozważenie zasadności poszerzenia kodeksowego kręgu legitymowanych czynnie do zaskarżania uchwał wspólników wymaga w pierwszej kolejności ustosunkowania się do sformułowanego przez ustawodawcę, w ramach regulacji rzeczony legitymacji, zakazu stosowania powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego, tj. art. 189 k.p.c. Tak sformułowany zakaz wskazuje, że celem ustawodawcy było uniemożliwienie nieograniczonego kwestionowania uchwał wspólników w spółkach kapitałowych. Przepis umożliwi bowiem żądanie ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy powód ma w tym interes prawny. Tym samym, z powództwem o ustalenie może wystąpić każdy, kto wykaże, że ma potrzebę prawną uzyskania wyroku ustalającego stan prawny. Skarżący nie musi przy tym spełniać żadnych kryteriów podmiotowych, nie jest też ograniczony terminami zawitymi, bowiem ograniczeń takich art. 189 k.p.c. nie przewiduje¹.

Zawarcie zakazu stosowania art. 189 k.p.c. w przepisach art. 252 § 1 zd. 2 i art. 425 § 1 zd. 2 k.s.h. wyklucza żądanie ustalenia nieważności uchwały wspólników przez każdego, kto tylko wykaże interes prawny. Brak jest jednak zgody co do podmiotowego i przedmiotowego zakresu tego wyłączenia.

Bazując na umiejscowieniu rzeczony zakazu, w doktrynie prawa sformułowano pogląd, że skoro wyłączenie art. 189 k.p.c. dotyczy żądania stwierdzenia nieważności uchwały unormowanej w art. 252 § 1 i art. 425 § 1 k.s.h., to odnosi się ono tylko do osób legitymowanych do wytoczenia tego powództwa. Skoro bowiem wyłączenie znalazło się po zdaniu określającym katalog osób uprawnionych do zaskarżenia uchwały, to dotyczy jedynie tego katalogu, dalej natomiast nie sięga². Innymi słowy, nie może być stosowane wobec podmiotów spoza kręgu wskazanego w art. 250 i art. 422 § 2 k.s.h., jeżeli przysługuje im interes prawny w podważeniu uchwały naruszającej ustawę. W konsekwencji, byłyby one uprawnione do wytoczenia powództwa o ustalenie nieważności uchwały na podstawie art. 189 k.p.c.³.

¹ K. Bilewska, *Zaskarżanie uchwał zgromadzenia wspólników przez odwołanych członków organów spółki. Glosa do uchwały SN (7) z 21.03.2007r., III CZP 94/06*, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 19, s. 1097.

² A. Slisz, *Prawo odwołanych członków organów spółek kapitałowych do zaskarżenia uchwał spółki sprzecznych z ustawą. Glosa do wyroku SN z 25.11.2004 r., III CK 592/03*, „Glosa” 2007, nr 2, s. 44.

³ Tak m.in. M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 475–477; Z. Kwaśniewski, *Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych – problem legitymacji czynnej*, [w:] *Kodeks spółek handlowych po pięciu latach*, (red.) L. Banel, U. Gączkowska, Wrocław 2006, s. 725–726; K. Rudnicki, *Odwołanie członka zarządu spółki kapitałowej*

Akceptacja przedstawionej wykładni stwarza ryzyko praktycznie nieograniczonej możliwości kwestionowania uchwał wspólników spółek kapitałowych i to ze strony nieoznaczonej liczby podmiotów. Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 1 marca 2007 roku⁴ stanął zatem na stanowisku, że zakaz występowania z powództwem o ustalenie nieważności uchwały na podstawie art. 189 k.p.c. ma charakter ogólny i nie jest ograniczony podmiotowo jedynie do osób wymienionych w art. 250 k.s.h. Odmienna interpretacja sprowadzałaby bowiem do absurdu całą konstrukcję zaskarżania uchwał wspólników. Podmioty wymienione w art. 250 i art. 422 § 2 k.s.h. mogłyby skarżyć uchwałę tylko w określonych terminach, natomiast wszyscy inni bez ograniczeń czasowych. Wspólnik, który głosował przeciwko uchwale, mógłby wytoczyć powództwo o stwierdzenie jej nieważności uwzględniając ograniczenia czasowe art. 252 i art. 425 k.s.h., zaś wspólnicy głosujący za uchwałą mogliby skorzystać z art. 189 k.p.c., który takich restrykcji czasowych nie przewiduje⁵.

Wyłączenie stosowalności art. 189 k.p.c. przez art. 252 § 1 zd. 2 i art. 425 § 1 zd. 2 k.s.h. należy zatem rozumieć jako przesądzenie wyłącznej i zupełnej regulacji tych przepisów w zakresie stwierdzenia sprzeczności uchwał z ustawą. Nawet wykazanie interesu prawnego przez osoby spoza grona legitymowanych nie stwarza dla nich podstawy żądania ustalenia nieważności uchwały. Na marginesie tylko wspomnieć należy, że nie wyklucza to jednak ewentualnej dopuszczalności kwestionowania na podstawie art. 189 k.p.c. tzw. uchwał nieistniejących.

---

a zaskarżenie uchwały zgromadzenia tej spółki, „Przebieg Sądowy” 2005, nr 6, s. 84–87; P. Gierat, *Legitymacja wspólnika (akcjonariusza) do zaskarżenia uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej*, „Prawo Spółek” 2008, nr 7–8, s. 71; A. Jarocho, *Legitymacja do żądania stwierdzenia przez sąd nieważności uchwał zgromadzenia wspólników (akcjonariuszy)*, „Prawo Spółek” 2004, nr 12, s. 41; W. Jurcewicz, *Nieważność uchwał w spółkach kapitałowych*, „Przebieg Prawa Handlowego” 2008, nr 5, s. 15.

⁴ Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego (zasada prawna) z 1 marca 2007 r., sygn. III CZP 94/06, OSNC 2007, nr 7–8, poz. 95.

⁵ Tak uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego... oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2 czerwca 2009 r., sygn. SK 31/08, Dz.U. z 2009 r., Nr 91, poz. 752, a z nowszego orzecznictwa wyrok Sądu Najwyższego z 25 maja 2017 r., sygn. II CSK 524/16, Lex nr 2333030. Podobnie S. Sołtysiński, *Nieważne i wzruszalne uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych*, „Przebieg Prawa Handlowego” 2006, nr 1, s. 4; S. Sołtysiński, W. Popiołek, *Legitymacja czynna odwołanych członków władz spółki do zaskarżenia uchwał sprzecznych z ustawą*, „Przebieg Prawa Handlowego” 2007, nr 10, s. 51; A. Koch, *Podważanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Warszawa 2011, s. 44; K. Zawada, *Zaskarżanie uchwał wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz uchwał walnego zgromadzenia akcjonariuszy*, [w:] *Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu*, (red.) A. Nowicka, Poznań 2005, s. 602; J. Frąckowiak, *Uchwały zgromadzeń wspólników spółek kapitałowych sprzeczne z ustawą*, „Przebieg Prawa Handlowego” 2007, nr 11, s. 12; K. Bilewska, *Zaskarżanie uchwał zgromadzenia...*, s. 1097–1098.

Legitymacja wierzyciela wspólnika, który uzyskał zajęcie udziałów (akcji)

Do wykreowania legitymacji wierzycieli wspólników, którzy w toku egzekucji zajęli udziały (akcje) w spółce, doszło w orzecznictwie Sądu Najwyższego na podstawie art. 910² § 1 k.p.c.⁶. Z treści wskazanego przepisu wynika, że wierzyciel, który dokonał egzekucyjnego zajęcia praw dłużnika, może wykonywać wszelkie uprawnienia majątkowe wynikające z zajętego prawa, które są niezbędne do zaspokojenia wierzyciela w drodze egzekucji. Może również podejmować wszelkie działania, które są niezbędne do zachowania prawa.

Początkowo, mając na uwadze, że w treści art. 910² § 1 k.p.c. mowa jest o wykonywaniu uprawnień majątkowych, Sąd Najwyższy w uchwale z 14 września 2005 roku⁷ stanął na stanowisku, że nie ma podstaw do przyznania wierzycielowi, który zajął udziały (akcje), kompetencji do wykonywania z nich praw korporacyjnych. Rozgraniczono uprawnienia wierzyciela egzekucyjnego oraz zarządcy ustanowionego na podstawie art. 910² § 2 k.p.c. W konsekwencji, w pierwotnej ocenie Sądu Najwyższego, wierzyciel mógł wykonywać jedynie te prawa majątkowe z akcji, które służą jego zaspokojeniu, natomiast pozostałe prawa majątkowe oraz wszystkie prawa korporacyjne (udział w zgromadzeniu i prawo głosu) mógł wykonywać zarządca⁸.

W późniejszym wyroku Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2009 roku⁹ opowiedziano się jednak za rozszerzeniem katalogu podmiotów mających legitymację do zaskarżania uchwał wspólników. Uznano, że źródłem legitymacji czynnej jest przepis art. 910² § 1 k.p.c. *in fine*, gdzie mowa o tym, że wierzyciel może podejmować wszelkie działania, które są niezbędne do zachowania prawa. Należą do nich działania faktyczne i prawne podejmowane przez wierzyciela w sytuacji, gdy zachodzi uzasadniona obawa wygaśnięcia lub utraty przez prawo jego rzeczywistej wartości. Dotyczy to także ochrony przed działaniami zmierzającymi do obniżenia wartości udziału lub akcji. Właśnie w ramach tzw. czynności zachowawczych przyznano wierzycielowi prawo do zaskarżenia uchwał wspólników, co nie oznacza jednak przyznania mu prawa do uczest-

⁶ Tak m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2009 r., sygn. II CSK 355/08, OSNC-ZD 2009, nr 4, poz. 100 z glosami aprobuującymi: T. Czecha, „Glosa” 2010, nr 4, 19 i n. oraz R.L. Kwaśnickiego i M. Romatowskiej, „Prawo Spółek” 2010, nr 3, s. 12 i n.; uchwała Sądu Najwyższego z 25 listopada 2011 r., sygn. III CZP 64/11, OSNC 2012, nr 6, poz. 67; wyrok Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2013 r., sygn. II CSK 588/12, OSNC 2014, nr 3, poz. 29; wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2013 r., sygn. II CSK 151/13, LEX nr 1433602; wyrok Sądu Najwyższego z 6 lipca 2018 r., sygn. II CSK 617/17, LEX nr 2518911.

⁷ Uchwała Sądu Najwyższego z 14 września 2005 r., sygn. III CZP 57/05, OSNC 2006, nr 7–8, poz. 116 z glosą częściowo krytyczną P. Zdanikowskiego, „Palestra” 2006, nr 3–4, s. 291 i n.

⁸ K. Osajda, *Wadliwe uchwały organów spółek kapitałowych w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Glosa” 2012, nr 2, s. 10.

⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2009 r., sygn. II CSK 355/08, OSNC-ZD 2009, nr 4, poz. 100.

nictwa i głosowania na zgromadzeniu spółki kapitałowej. O zaliczeniu uprawnienia do zaskarżenia uchwały wspólników do kategorii czynności zachowawczych wierzyciela zdecydowała potrzeba zapewnienia mu ochrony. Choć interes prawny wierzyciela ma charakter zewnętrzny wobec spółki i wspólników¹⁰, to uznano, że może on dokonywać czynności zmierzających do zachowania przedmiotu egzekucji w pożądanym przez siebie stanie, także poprzez ingerencję w akty korporacyjne spółki, której udziały (akcje) podlegają zajęciu¹¹. Niewątpliwie decyzje wspólników wpływają na możliwość skutecznego zaspokojenia się wierzyciela. Tak jest np. w sytuacji podwyższenia kapitału zakładowego i zwiększenia w ten sposób liczby udziałów w spółce, co automatycznie zmniejsza wysokość dywidendy przypadającej na każdy z nich. Uprzywilejowanie nowych udziałów co do dywidendy ten efekt nawet potęguje¹². Wierzyciel powinien zatem być uprawniony do zablokowania działań dłużnika podejmowanych na jego szkodę, co dotyczy w szczególności utraty wartości udziałów (akcji) poprzez ich „rozwodnienie”¹³.

Legitymacja wierzyciela wspólnika wywiedziona na podstawie art. 910² § 1 k.p.c. i przysługująca mu w ramach czynności zachowawczych jest niezależna od uprawnień wspólnika i zarządcy egzekucyjnego. Ma on jednak prawo do kwestionowania wyłącznie tych uchwał, które wskutek wykonania zagrażają jego zaspokojeniu. W związku z możliwością ustanowienia zarządcy egzekucyjnego nie ma podstaw do wywodzenia, że w ramach wykonywania uprawnień zachowawczych wierzycielowi przysługuje legitymacja do zaskarżania każdej uchwały wspólników, choćby np. kształtującej skład personalny zarządu¹⁴. Uprawnienie do zaskarżenia konkretnej uchwały każdorazowo zależeć będzie od jej oddziaływania na interesy wierzyciela. Powinno być więc następstwem oceny jej indywidualnego charakteru oraz wpływu, jaki może ona wyrzucić na funkcjonowanie spółki i wartość zajętego prawa¹⁵. Chroni to wierzyciela przed działaniami zmierzającymi do uniemożliwienia zaspokojenia się z zajętego udziału (akcji), bez ryzyka znaczącej ingerencji w sprawy spółki.

Uprawnienie do zaskarżenia uchwały przysługuje również wierzycielowi, który uzyskał zajęcie udziałów w celu zabezpieczenia swojego roszczenia.

¹⁰ T. Czech, *Obrona wierzyciela przed „rozwodnieniem” zajętych udziałów w spółce z o.o.* Glosa do wyroku SN z 30.01.2009 r., II CSK 355/08, „Glosa” 2010, nr 4, s. 20.

¹¹ K. Bilewska, *Tendencje w kształtowaniu się katalogu podmiotów uprawnionych do zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9, s. 52–53.

¹² K. Osajda, *Walne zgromadzenie wspólników i jego uchwały w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Glosa” 2010, nr 3, s. 12.

¹³ Wyrok Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2009 r., sygn. II CSK 355/08, OSNC-ZD 2009, nr 4, poz. 100.

¹⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 27 września 2012 r., sygn. I ACa 325/12, LEX nr 1237838.

¹⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2013 r., sygn. II CSK 588/12, OSNC 2014, nr 3, poz. 29.

Wprawdzie z art. 746 k.p.c. wynika, że w postępowaniu zabezpieczającym przepis art. 910² k.p.c. stosować należy odpowiednio, nie stanowi to jednak podstawy do odmowy legitymacji wierzycielowi, który uzyskał zajęcie udziałów w celu zabezpieczenia swojego roszczenia. Taka interpretacja pozbawiałaby wierzyciela istotnego środka ochrony jego interesów, skoro spółka wiedząc, że określone udziały lub akcje zostały zajęte mogłaby podejmować uchwały, które ograniczałyby lub pozbawiały uprawnień wierzyciela¹⁶.

Legitymacja zarządcy egzekucyjnego

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącym czynności zachowawczych wierzyciela, który uzyskał egzekucyjne zajęcie udziałów (akcji) zidentyfikowano także kolejny podmiot legitymowany czynnie do zaskarżania uchwał spółników, tj. zarządcę egzekucyjnego ustanawianego na podstawie art. 910² § 2 k.p.c.¹⁷. Ustanowienie zarządcy powoduje ingerencję w sferę praw korporacyjnych dłużnika. Do jego powołania może dojść, gdy wykonywanie przez spółnika uprawnień korporacyjnych z zajętych udziałów zagraża interesowi majątkowemu wierzyciela, realizowanemu w postępowaniu egzekucyjnym.

Należy zgodzić się ze stanowiskiem, że zakres kompetencji wierzyciela, o którym mowa w art. 910² § 1 k.p.c., oraz zarządcy z art. 910² § 2 k.p.c. częściowo się pokrywa. O ile bowiem jest jasne, że uprawnienia majątkowe wykonuje wierzyciel a uprawnienia korporacyjne – zarządca, o tyle jeżeli wykonanie konkretnego uprawnienia korporacyjnego będzie tzw. czynnością zachowawczą (niezbędną dla zachowania możliwości zaspokojenia się w przyszłości z zajętych udziałów lub akcji), to wierzyciel będzie władny takiej czynności dokonać. W rezultacie w niektórych sytuacjach legitymację do zaskarżenia uchwały może mieć zarówno wierzyciel egzekucyjny, który zajął udziały (akcje), jak i ustanowiony do zarządzania nimi zarządca egzekucyjny¹⁸. Innymi słowy, rozdzielenie możliwości wykonywania uprawnień majątkowych i korporacyjnych pomiędzy wierzyciela i zarządcę oraz wyposażenie wierzyciela dodatkowo jeszcze w tzw. czynności zachowawcze, nie wyłącza możliwości użycia tych samych instrumentów prawnych niezbędnych do wykonywania zarówno tzw. uprawnień zachowawczych, jak i uprawnień korporacyjnych. To dowodzi możliwości równoległego zaskarżania uchwał przez wierzyciela i zarządcę. Mimo podobieństwa, inne będzie jednak źródło i podstawa prawna

¹⁶ Tak wyrok Sądu Najwyższego z 26 czerwca 2015 r., sygn. I CSK 311/14, LEX nr 1746410 z gloszą aprobującą M. Krakowiaka, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2016, nr 6, s. 792 i n.

¹⁷ Tak uchwała Sądu Najwyższego z 25 listopada 2011 r., sygn. III CZP 64/11, OSNC 2012, nr 6, poz. 67; wyrok Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2013 r., II CSK 588/12, OSNC 2014, nr 3, poz. 29; wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2013 r., sygn. II CSK 151/13, LEX nr 1433602; wyrok Sądu Najwyższego z 14 listopada 2019 r., sygn. IV CSK 250/19, LEX nr 2763802.

¹⁸ K. Osajda, *Wadliwe uchwały organów...*, s. 10.

użycia danego środka. Wierzyciel uzyskuje to uprawnienie *ex lege* na skutek zajęcia, natomiast zarządca wykonuje prawo, które przysługuje dłużnikowi – wspólnikowi¹⁹. Tym samym zarządca ustanowiony na podstawie art. 910² § 2 k.p.c. jest legitymowany do zaskarżania uchwał na zasadach przewidzianych dla wspólników, tj. w ramach przesłanek i terminów zaskarżania uchwał wynikających z kodeksu spółek handlowych²⁰.

Legitymacja zastawnika i użytkownika udziałów (akcji)

Linia orzecznicza ukształtowana w odniesieniu do wierzycieli, którzy dokonali egzekucyjnego zajęcia udziałów (akcji) wspólnika skłania do rozważenia legitymacji do zaskarżania uchwał wspólników po stronie zastawników i użytkowników akcji (udziałów). Niewątpliwie również w ich interesie leży zachowanie wartości praw udziałowych (akcyjnych) poprzez eliminowanie godzących w nie uchwał.

Zastawnicy i użytkownicy udziałów oraz akcji imiennych, przy zachowaniu warunków określonych w kodeksie spółek handlowych, mogą być uprawnieni do wykonywania prawa głosu na zgromadzeniu (art. 187 § 2 i art. 340 § 1–2 k.s.h.). Dochodzi wówczas do rozdzielenia uprawnienia do głosowania i uprawnienia do zaskarżenia uchwały. Zastawnik lub użytkownik wykonujący prawo głosu uczestniczy zatem w decyzjach wspólników mających wpływ na wartość prawa, z którego korzysta lub które stanowi zabezpieczenie jego roszczeń. Dopelnieniem wykonywania prawa głosu byłoby więc uprawnienie do kwestionowania uchwał wspólników oddziałujących na wartość udziałów (akcji)²¹. Pomimo braku wyraźnej regulacji w tej materii, w doktrynie akceptowane jest stanowisko, że w przypadku, gdy prawo głosu z udziału (akcji) wykonuje zastawnik lub użytkownik, to przysługuje mu prawo do zaskarżenia uchwały. Pogląd przeciwny równałby się bowiem pozbawieniu prawa do sądu. W sytuacji głosowania przez zastawnika lub użytkownika przeciw uchwale, pozostawienie przy wspólniku prawa do jej zaskarżenia powodowałoby, iż negatywna ocena uchwały mogłaby nie mieć kontynuacji w postaci jej zaskarżenia. Uchwały nie mógłby wówczas zaskarżyć ani wspólnik (bo nie on głosował przeciwko

¹⁹ Uchwała Sądu Najwyższego z 25 listopada 2011 r., sygn. III CZP 64/11, OSNC 2012, nr 6, poz. 67. Szerzej na temat praw majątkowych i korporacyjnych wspólnika R. Tanajewska, *Charakter majątkowy i korporacyjny praw wynikających z udziału w spółce z o.o.*, „Studia Prawnoustrojowe” 2016, nr 32, s. 71–86.

²⁰ Tak m.in. uchwała Sądu Najwyższego z 25 listopada 2011 r., sygn. III CZP 64/11, OSNC 2012, nr 6, poz. 67; wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2013 r., sygn. II CSK 151/13, LEX nr 1433602; R.L. Kwaśnicki, M. Romatowska, *W sprawie legitymacji do „zaskarżania” uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, „Prawo Spółek” 2010, nr 3, s. 12; J. Dąbrowska, *Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Warszawa 2016, s. 196–197.

²¹ K. Bilewska, *Tendencje w kształtowaniu...*, s. 53.

uchwale), ani też mający prawo rzeczowe z udziału (akcji) wraz z prawem głosu²².

Argumenty funkcjonalne przemawiają zatem za przyznaniem legitymacji do zaskarżenia uchwały zastawnikowi i użytkownikowi wykonującemu prawo głosu²³. Ponadto, w odniesieniu do zastawu na prawach istotne jest również wprost wyrażone w kodeksie cywilnym uprawnienie zastawnika do wykonywania wszelkich czynności i dochodzenia wszelkich roszczeń, które zmierzają do zachowania prawa obciążonego zastawem – art. 330 Kodeksu cywilnego (dalej k.c.). Przepis ten mówi zatem o czynnościach zachowawczych, w pojęciu, których mieści się także powództwo o zaskarżenie uchwały. Nie brakuje więc głosów w doktrynie, że zastawnik z mocy art. 330 k.c. jest uprawniony do zaskarżania uchwał wspólników w spółkach kapitałowych²⁴.

Podsumowanie

Analiza katalogu podmiotów legitymowanych do zaskarżania uchwał wyraźnie wykazuje, że intencją ustawodawcy było stworzenie ograniczonego podmiotowo (poprzez enumeratywne wyliczenie uprawnionych i zakaz stosowania art. 189 k.p.c.) systemu zaskarżania uchwał wspólników w spółkach kapitałowych. Ograniczenie i uczynienie przewidywalnym procesu kwestionowania decyzji wspólników służyć ma bowiem zapewnieniu stabilności zarówno wewnątrz korporacyjnych stosunków spółki, jak i tych, które nawiązuje ona z innymi podmiotami.

W odniesieniu do pozornie klarownego katalogu podmiotów legitymowanych do zaskarżania uchwał wspólników, powstało szereg sporów interpretacyjnych. Uprawnienie w tym zakresie ustawodawca przyznał wprost zarówno organom spółki *in corpore*, jak i ich poszczególnym członkom oraz wspólnikom. W praktyce orzeczniczej doszło jednak do uznania legitymacji czynnej także i innych podmiotów. Poprzez zastosowanie norm znajdujących się poza kodeksem spółek handlowych, tj. art. 910² § 1 k.p.c. przewidującego możliwość do-

²² M. Rodzynkiewicz, op. cit., s. 912.

²³ Tak m.in. K. Bilewska, *Tendencje w kształtowaniu...*, s. 53–54; M. Rodzynkiewicz, op. cit., s. 912; T. Czech, *Obrona wierzyiciela przed...*, s. 22–23; J.P. Naworski, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 3, (red.) T. Siemiątkowski, R. Potrzebacz, Warszawa 2013, s. 1007; J. Szwaja, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. 3, *Komentarz do artykułów 301–490*, Warszawa 2013, s. 1424–1425; M. Spyra, [w:] *System prawa handlowego*, t. 2B, *Prawo spółek handlowych*, (red.) S. Włodyka, Warszawa 2019, s. 493; J. Dąbrowska, op. cit., s. 189. Odmiennie W. Popiołek, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, (red.) J.A. Strzępka, Warszawa 2015, s. 1065, który odmawia zastawnikowi i użytkownikowi udziału (akcji) prawa do zaskarżenia uchwały, ale przyjmuje, że gdy głosowali oni przeciw i zażądali zaprotokołowania sprzeciwu, to uchwałę może zaskarżyć wspólnik.

²⁴ K. Bilewska, *Tendencje w kształtowaniu...*, s. 54; T. Czech, *Obrona wierzyiciela przed...*, s. 22.

konywania tzw. czynności zachowawczych, uprawnienie do zaskarżania uchwał zyskał wierzyciel wspólnika, którzy w toku egzekucji zajął jego udziały (akcje). Z uwagi na pozycję surogacyjną wobec wspólnika (co umożliwi realizację jego uprawnień korporacyjnych) za legitymowanego uznano również zarządcę egzekucyjnego ustanawianego na podstawie art. 910² § 2 k.p.c. Stan ten skłania do rozważenia uprawnienia do zaskarżania uchwał wspólników także po stronie zastawnika i użytkownika udziałów (akcji). Zasadnym jest wręcz stwierdzenie, że zastawnik z mocy art. 330 k.c. już *de lege lata* takową legitymację posiada.

Przyznanie wskazanych uprawnień nie podważa zamkniętego i podlegającego ścisłej wykładni charakteru katalogu podmiotów legitymowanych do zaskarżania uchwał wspólników w spółkach kapitałowych. Przepisy art. 910² § 1 i art. 910² § 2 k.p.c. oraz art. 330 k.c. należy bowiem postrzegać jako *lex specialis* względem art. 250 i art. 422 § 2 k.s.h.²⁵. Te ostatnie nie stanowią bowiem jedyne źródła legitymacji czynnej do zaskarżania uchwał w spółce, ponieważ może ona wynikać z przepisów szczególnych, w tym z generalnej kompetencji niektórych podmiotów do wnoszenia powództw.

Omawianą legitymację mają również likwidatorzy – na podstawie art. 280 i art. 466 k.s.h. nakazującego stosować do nich przepisy dotyczące członków zarządu. W świetle zmienionego brzmienia art. 42 § 2 k.c.²⁶ i wyraźnego umocowania przez ustawodawcę kuratora osoby prawnej do jej reprezentowania w granicach określonych w zaświadczeniu sądu (do czasu powołania albo uzupełnienia składu zarządu) legitymacja kuratora spółki kapitałowej do zaskarżania uchwał jej wspólników także nie powinna budzić wątpliwości. Z kolei wynikająca z art. 186 prawa upadłościowego²⁷ kompetencja syndyka do wykonywania wszelkich uprawnień upadłego wynikających z jego uczestnictwa w spółkach powoduje, że syndyk uzyskuje legitymację do zaskarżania uchwał organów właścicielskich spółek, w których upadły posiada status wspólnika²⁸.

Na zasadach ogólnych, tj. na podstawie art. 7 k.p.c. w zw. z art. 55–57 k.p.c. uchwałę wspólników może zaskarżyć także prokurator, a jego ocena co do zasadności wystąpienia z odpowiednim powództwem nie podlega kontroli

²⁵ Tak wyrok Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2009 r., sygn. II CSK 355/08, OSNC-ZD 2009, nr 4, poz. 100 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2013 r., sygn. II CSK 151/13, LEX nr 1433602 w odniesieniu do art. 910² § 1 i art. 910² § 2 k.p.c.

²⁶ Ustawa z 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2018 r., poz. 398 ze zm.

²⁷ Ustawa z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe, t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 498.

²⁸ Tak m.in. uchwała Sądu Najwyższego z 20 lutego 2019 r., sygn. III CZP 93/18, OSNC 2020, nr 1, poz. 8; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 4 marca 2011 r., sygn. I ACa 784/10, LEX nr 939746; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 6 grudnia 2017 r., sygn. V ACa 712/17, LEX nr 2418145; J. Dąbrowska, op. cit., s. 198; P. Popardowski, *Działalność uchwałodawcza Sądu Najwyższego z przełomu lat 2018 i 2019 dotycząca spółek handlowych*, „Glosa” 2019, nr 2, s. 20.

sądu²⁹. Przepis art. 7 k.p.c. jest bowiem postrzegany jako niemal blankietowe uprawnienie prokuratora do ingerowania w stosunki prywatnoprawne. Może on żądać wszczęcia postępowania w każdej sprawie cywilnej, a więc także w sprawie dotyczącej ważności albo istnienia uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej. Jest uprawniony do wytoczenia powództwa na rzecz oznaczonej osoby wskazanej w pozwie (art. 55 k.p.c.) i wtedy osoba ta może wstąpić do sprawy w każdym jej stanie w charakterze powoda (art. 56 k.p.c.). Może również wytoczyć powództwo samodzielne, tj. nawet wtedy, gdy nie działa na rzecz oznaczonej osoby (art. 57 k.p.c.)³⁰.

Ponadto, w myśl art. 6 ust. 1 ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym³¹ w sprawach cywilnych wynikających ze stosunków związanych z uczestnictwem w obrocie na rynku finansowym albo dotyczących podmiotów wykonujących działalność na tym rynku przewodniczącemu Komisji Nadzoru Finansowego przysługują uprawnienia prokuratora wynikające z przepisów k.p.c. Tym samym również wskazany podmiot ma legitymację do zaskarżania uchwał wspólników spółek kapitałowych³². Podobnie na podstawie art. 14 pkt 4 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich³³ może on żądać wszczęcia postępowania w sprawach cywilnych, jak również wziąć udział w każdym toczącym się już postępowaniu – na prawach przysługujących prokuratorowi³⁴.

Wykaz literatury

- Bilewska K., *Zaskarżanie uchwał zgromadzenia wspólników przez odwołanych członków organów spółki. Glosa do uchwały SN (7) z 21.03.2007r., III CZP 94/06*, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 19.
- Bilewska K., *Tendencje w kształtowaniu się katalogu podmiotów uprawnionych do zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9.
- Czech T., *Obrona wierzyciela przed „rozwodnieniem” zajętych udziałów w spółce z o.o. Glosa do wyroku SN z 30.01.2009 r., II CSK 355/08*, „Glosa” 2010, nr 4.
- Dąbrowska J., *Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Fraćkowiak J., *Uchwały zgromadzeń wspólników spółek kapitałowych sprzeczne z ustawą*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2007, nr 11.

²⁹ Tak m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 2 sierpnia 2007 r., sygn. V CSK 109/07, OSNC 2008, nr 9, poz. 107; wyrok Sądu Najwyższego z 23 lutego 2017 r., sygn. V CSK 248/16, LEX nr 2327130.

³⁰ Uchwała Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r., sygn. III CZP 78/15, OSNC 2016, nr 12, poz. 139 z omówieniem P. Popardowskiego, „Glosa” 2016, nr 2, s. 6 i n.

³¹ Ustawa z 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym, t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 180.

³² J.P. Naworski, op. cit., s. 1012.

³³ Ustawa z 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 2179.

³⁴ A. Jarocho, *Powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki kapitałowej*, Toruń 2010, s. 224.

- Gierat P., *Legitymacja wspólnika (akcjonariusza) do zaskarżenia uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej*, „Prawo Spółek” 2008, nr 7–8.
- Jarocho A., *Legitymacja do żądania stwierdzenia przez sąd nieważności uchwał zgromadzenia wspólników (akcjonariuszy)*, „Prawo Spółek” 2004, nr 12.
- Jarocho A., *Powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki kapitałowej*, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2010.
- Jurcewicz W., *Nieważność uchwał w spółkach kapitałowych*, „Przeгляд Prawa Handlowego” 2008, nr 5.
- Koch A., *Podważanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, C.H. Beck, Warszawa 2011.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, (red.) J.A. Strzępka, C.H. Beck, Warszawa 2015.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 3, (red.) T. Siemiątkowski, R. Potrzezecz, C.H. Beck, Warszawa 2013.
- Kwaśniewski R.L., Romatowska M., *W sprawie legitymacji do „zaskarżania” uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, „Prawo Spółek” 2010, nr 3.
- Kwaśniewski Z., *Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych – problem legitymacji czynnej*, [w:] *Kodeks spółek handlowych po pięciu latach*, (red.) L. Banel, U. Gączkowska, Wyd. UW, Wrocław 2006.
- Osajda K., *Walne zgromadzenie wspólników i jego uchwały w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Glosa” 2010, nr 3.
- Osajda K., *Wadliwe uchwały organów spółek kapitałowych w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Glosa” 2012, nr 2.
- Popardowski P., *Działalność uchwałodawcza Sądu Najwyższego z przełomu lat 2018 i 2019 dotycząca spółek handlowych*, „Glosa” 2019, nr 2.
- Rodzinkiewicz M., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Rudnicki K., *Odwolanie członka zarządu spółki kapitałowej a zaskarżenie uchwały zgromadzenia tej spółki*, „Przeгляд Sądowy” 2005, nr 6.
- Slisz A., *Prawo odwołanych członków organów spółek kapitałowych do zaskarżenia uchwał spółki sprzecznych z ustawą. Glosa do wyroku SN z 25.11.2004 r., III CK 592/03*, „Glosa” 2007, nr 2.
- Sołtysiński S., *Nieważne i wzruszalne uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych*, „Przeгляд Prawa Handlowego” 2006, nr 1.
- Sołtysiński S., Popiołek W., *Legitymacja czynna odwołanych członków władz spółki do zaskarżenia uchwał sprzecznych z ustawą*, „Przeгляд Prawa Handlowego” 2007, nr 10.
- Sołtysiński S., Szajkowski A., Szumański A., Szwaja J., *Kodeks spółek handlowych*, t. 3, *Komentarz do artykułów 301–490*, C.H. Beck, Warszawa 2013.
- Tanajewska R., *Charakter majątkowy i korporacyjny praw wynikających z udziału w spółce z o.o.*, „Studia Prawnoustrojowe” 2016, nr 32.
- System prawa handlowego*, t. 2B, *Prawo spółek handlowych*, (red.) S. Włodyka, C.H. Beck, Warszawa 2019.
- Zawada K., *Zaskarżanie uchwał wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz uchwał walnego zgromadzenia akcjonariuszy* [w:] *Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu*, (red.) A. Nowicka, Wyd. Nauk. UAM, Poznań 2005.

Summary

Appealing against resolutions adopted by meetings of shareholders of capital companies by entities outside the catalog specified in the Commercial Companies Code

Key words: commercial law, commercial companies, Supreme Court case law, action for setting aside or invalidation of a resolution.

The Commercial Companies Code provides for closed catalog of entities authorized to appeal against resolutions of meetings of shareholders of capital companies. The legislator grants this right to the companies officers and the shareholders. At the same time, he indicates that it is forbidden to demand that the court establish the existence or non-existence of a legal relationship or law (i.e. Art.189 of the Code of Civil Procedure, from which anyone who has a legal interest can make this request). The purpose of this article is to determine whether, in fact, the only entities entitled to appeal against resolutions remain directly listed in Art. 250 and Art. 422 § 2 of the CCC? The right to challenge resolutions of shareholders may also result from specific provisions, and may not necessarily be explicit. The Supreme Court has granted this right also to entities in whose interest it is to preserve the value of share rights.